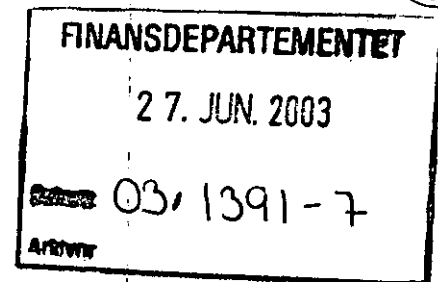

Det kongelige finansdepartement
Postboks 8008 Dep

0030 Oslo

Vår ref: #31956/3

Deres ref: 03/1391 Ø AF Oslo, 25. juni 2003

Innstilling fra ekspertutvalg for konkurranseutsatt sektor – høringsuttalelse

Vi viser til høringsbrev fra Finansdepartementet av 11.04.03, med innstillingen fra ekspertutvalget for konkurranseutsatt sektor (Holden II) vedlagt.

I lys av den kraftige svekkelsen av Norges konkurranseevne de siste årene mener Norges Ingeniørorganisasjon – NITO, det var riktig å sette ned et bredt, kompetent utvalg for å vurdere utfordringer for konkurranseutsatt sektor fremover, spesielt med hensyn til lønnsdannelsen og det nye penge- og finanspolitiske regimet. NITO påpekte allerede ved oppnevningen at utvalget burde hatt personer fra industrien, slik at det virkelig ble satt fokus på denne næringens problemer. Selv om Holden II levert en solid og velkrevet utredning, hvor de på svært kort tid har produsert en grundig og nyttig gjennomgang av norsk økonomi, mener vi utredningen bærer preg av at industriens egne folk ikke var direkte involvert i utredningen.

Etter NITOs mener kommer ikke utvalget med store nyheter i forhold til det forrige Holden-utvalgets mer omfattende NOU 2000:21 (Holden I), spesielt når det gjelder inntektspolitikk og lønnsdannelse. Det presenterer imidlertid en del interessante vurderinger bl.a. når det gjelder utøvelsen av det nye pengepolitiske regimet.

Et av hovedbudskapene fra Holden II er at den koordinerte lønnsfastsettelsen bør videreføres og styrkes. Utvalget understreker at koordinert lønnsdannelse er viktig for å disiplinere lønnsveksten, og viser til at internasjonale sammenlikninger tyder på at arbeidsledigheten er betydelig lavere i land med koordinert eller sentralisert lønnsdannelse.

Det er imidlertid også en rekke fordeler ved en desentralisert lønnsdannelse, som bl.a. at lønningene vil reflektere knappheten på ulike typer arbeidskraft, lønnsstrukturen vil stimulere bedriftene til å økonomisere med arbeidskraften på en samfunnsøkonomisk rasjonell måte, og arbeidstakerne vil bli stimulert til å velge utdanning og kompetanse på de områdene hvor knappheten på arbeidskraft er størst. Etter NITOs oppfatning legger imidlertid ikke utvalget tilstrekkelig vekt på disse fordelene.

NITO tror ikke at sentraliserte lønnsoppgjør er det beste for norsk økonomi. Slike oppgjør vil videreføre rigide lønnsrelasjoner som kan bremse nødvendig omstilling i næringslivet. På lang sikt er produktivitetutvikling og økonomisk vekst helt avhengig av at arbeidskraften blir allokert til de sektorer og yrker der den har høyeste samfunnsøkonomiske avkastning. Dette forutsetter fleksibilitet i relative lønninger. Behovet for omstillinger krever at arbeidstakerne i stadig større grad enn nå skifter arbeidsoppgaver og yrker. Dette er nødvendig for å oppnå et godt fungerende arbeidsmarked med effektiv fordeling av tilgjengelig arbeidskraft ut fra bedriftenes og samfunnets behov. Lønnsdifferensiering vil være et effektivt virkemiddel for å regulere rekruttering til yrkesgrupper hvor det er ressursknapphet eller overtallighet i arbeidsmarkedet. Lønnsutsiktene i de ulike yrkene og næringene vil påvirke det framtidige tilbudet av arbeidskraft gjennom de unges utdannings- og yrkesvalg.

Etter vår oppfatning må lønnsdannelsen for å ivareta bl. a. dette hensynet bli mye mer fleksibel og mer baseres på lokale forhandlinger. Inntektspolitikken må i større grad enn tidligere spille på lag med markedskreftene.

Av hensyn til norsk konkurransevne og fleksibilitet i arbeidsmarkedet bør lønnsdannelsen etter NITOs oppfatning skje på den enkelte virksomhet. Norsk bedriftsdemokrati gir ansatte betydelig innsikt i og innflytelse på virksomhetens evne til å lykkes. De involverte parter i/nær den enkelte virksomhet bør derfor også påta seg ansvaret for lønnsdannelse og den motivasjon til produktutvikling og produktivitet som må forutsettes å være til stede i stadig mer kompetansekrevede virksomhet.

Utvalget argumenterer og for at konkurranseutsatt sektor fortsatt bør forhandle først, slik at den kan fungere som et frontfag som setter rammene for de øvrige oppgjørene. NITO vil peke på flere svakheter ved dagens frontfagsmodell. For det første blir frontfaget stadig mindre representativt for den internasjonalt konkurranseutsatte sektoren. Dessuten er det hvert år knyttet stor usikkerhet til hva lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor vil bli fordi lønnsglidningen, spesielt de lokale oppgjørene, er ukjent. Frontfagsmodellen har også vært problematisk fordi den i praksis også har vært styrende for profilen i andre avtaleområder. Etter vår oppfatning har frontfagsmodellen til nå ikke inneholdt den fleksibilitet som er nødvendig for en velfungerende lønnsdannelse.

NITO ser at det av hensyn til vår konkurransevne kan være hensiktsmessig at frontfaget etablerer en ramme på linje med lønnsveksten hos våre handelspartnere og at dette skal fungere som en retningslinje for den samlede rammen for andre grupper. Dette forutsetter imidlertid frontfaget er mest mulig representativt, og at en får lønnsammenlikninger i forhold til utlandet som ikke bare tar for seg industriarbeiderlønn. Det bør kunne åpnes for diskusjon om hvem som skal utgjøre frontfaget. Etter NITOs syn kan det settes et stort spørsmålstejn ved om frontfaget fortsatt entydig skal defineres som verkstedsoverenskomsten. Dette området utgjør en synkende andel av konkurranseutsatt sektor, og bør etter vårt syn ikke (alene) få sette rammen for lønnsveksten i norsk økonomi. NITO er dessuten svært opptatt av at frontfagsmodellen må kunne praktiseres fleksibelt, og at det innenfor denne er rom for differensiering i tilleggene f.eks. mellom virksomheter. For oss er dette avgjørende for oppslutning om frontfagsmodellen. Vi støtter for øvrig utvalget i at resultatet fra frontfaget ikke skal innebære føringer for *profilen* i andre avtaleområder.

Det er imidlertid etter NITOs oppfatning positivt at utvalget problematiserer sider ved dagens sentraliserte lønnsdannelse i offentlig sektor, og har fått gjennomført en egen utredning som viser stor geografisk variasjon i lønnsforskjellene mellom privat og offentlig sektor. Holden II påpeker nødvendigheten av å styrke den geografiske fleksibiliteten, og skriver i punkt 10 i kapittel 2: *"Det er uheldig hvis manglende geografisk fleksibilitet i offentlig sektor bidrar til vansker med å holde på kvalifisert arbeidskraft i sentrale områder, samtidig som offentlig sektor får en lønnsledende posisjon i mindre sentrale områder og på den måten bidrar til å øke kostnadene for konkurransutsatte virksomheter som ofte er lokalisert der."* Ved at det i innstillingen fokuseres på behovet for fleksibilitet i lønnsdannelsen, bidrar utvalget til å synliggjøre at den sentraliserte lønnsdannelsen i offentlig sektor er en viktig årsak til en del av problemene i denne sektoren. Det er prisverdig at utvalget tar opp denne problemstillingen, og utredningen representerer her et skritt i retning av at lokale parter bør stå for den konkrete lønnsfastsettelsen, slik NITO mener. Utvalget burde imidlertid etter NITOs syn gått lenger med hensyn til å gi konkrete anbefalinger. Det er dessuten tydelig at Holden II prioriterer "makroeffektivitet" i form av god konkurransevne og høy samlet sysselsetting som klart viktigere enn den økte allokering- og dermed omstillingseffektivitet som kan oppnås gjennom en mer fleksibel lønnsstruktur. Etter NITOs oppfatning er omstillingsevnen i økonomien og arbeidslivet helt avgjørende for sysselsettingen på noe lengre sikt.

Når det gjelder pengepolitikken påpeker utvalget at inflasjonsstyringen isolert sett bidrar til å forverre konkurranseutsatt sektors konkurransevne dersom lønnsveksten er for høy i forhold til den som gir en balansert utenriksøkonomi på lang sikt (noe den som regel er...). NITO tolker Holden II til å gå temmelig langt i å kritisere utøvelsen av det nye pengepolitiske regimet. Det sier bl.a.: *"Samtidig vil utvalget understreke at pengepolitikken må ta hensyn til at vedvarende store utslag i valutakursen kan innebære betydelige og langvarige realøkonomiske kostnader for konkurranseutsatt sektor, og etterhvert for økonomien som helhet. Videre må den pengepolitiske respons ses i lys av at lønnsveksten fremkommer som et resultat av et samspill av en rekke ulike faktorer, og vil variere fra år til år."* Dette oppfatter NITO som en klar kritikk av Norges Bank for ikke å ha tilstrekkelig hensyn til formuleringene om stabilisering av kronekurs, sysselsetting og produksjon i den pengepolitiske forskriften. Det felles imidlertid ikke noen endelig "dom" over den rådende pengepolitikken. Dette har sannsynligvis å gjøre med at det er for tidlig i forhold til det nye regimet, og at utvalgets mandat (av samme grunn) ikke åpner for en definitiv evaluering. NITO har imidlertid ment at Norges Bank førte en for kontraktiv pengepolitikk i 2002, og mener utvalgets konklusjoner på dette punktet er gode og interessante.

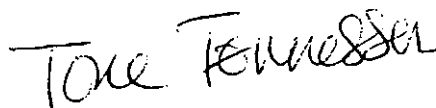
Avslutningsvis vil vi påpeke at NITO er opptatt av at forhandlingsretten skal være reell for alle forhandlingsaktører, og at vi ikke aksepterer at makroøkonomiske rammebetraktninger – beregnet ut fra nasjonaløkonomiske forutsetninger – anvendes direkte i den enkelte virksomhet. For NITO er det vesentlig at våre medlemmer får ta del i den verdiskapning som skjer i den enkelte virksomhet, og at det skapes rom for differensiering både mellom ulike virksomheter og yrkesgrupper. All erfaring viser

dessuten at våre medlemmer er ansvarlige. Dersom et inntektspolitisk samarbeid skal kunne fungere i tiden fremover må det ha tilslutning og deltagelse fra brede grupper, samt kunne praktiseres mer fleksibelt og med større grad av differensiering enn i dag.

Vennlig hilsen
NITO

John A. Haugen
President

Tone Tønnessen
Utredningsleder

Telefon 22 05 35 51
tone.tonnessen@nito.no